

Andrzej Świerczek

Współpraca instytucjonalna kuratora sądowego dla osób dorosłych w ramach sprawowanych dozorów nad skazanymi

---

Resocjalizacja Polska (Polish Journal of Social Rehabilitation) 4, 169-178

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Andrzej Świerczek*

Współpraca instytucjonalna kuratora sądowego dla osób dorosłych w ramach sprawowanych dozorów nad skazanymi

Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o kuratorach sądowych reguluje zakres pracy kuratora sądowego, przedmiot, podmiot i cel tej działalności. Zgodnie z istniejącymi tam zapisami kuratorzy sądowi wykonują określone przez prawo zadania o charakterze wychowawczo-resocjalizacyjnym, diagnostycznym, profilaktycznym i kontrolnym związane z wykonywaniem orzeczeń sądu. Ustawa wskazuje także adresata, tej działalności zwanego podopiecznym, gdzie podopiecznym w rozumieniu Ustawy jest osoba, której dotyczy postępowanie. Oznacza to, że kurator sądowy podejmuje działania jedynie wobec określonych osób.

Podmiot i przedmiot pracy kuratora

Z uwagi na charakter pełnionej funkcji kuratorów sądowych dzieli się na zawodowych i społecznych. Z kolei podział na kuratorów dla dorosłych i kuratorów rodzinnych będzie wynikał z podmiotu i przedmiotu ich działań.

Podmiotem oddziaływań kuratora sądowego jest osoba. Skazany, dozorowany, sprawca przestępstwa – podopieczny kuratora dla dorosłych. Nietletni, małoletni, rodzina, nadzorowany, sprawca czynu zabronionego – podopieczny kuratora rodzinnego.

Przedmiotem pracy kuratora będzie określenie: charakteru i zakresu oddziaływań, czyli całego procesu społecznej readaptacji, problemów z jakimi boryka się podopieczny, zagadnień do przeanalizowania, postępowania resocjalizacyjnego mającego ustalone cele i zmierzającego do ich realizacji. Nie trzeba przekonywać, że inne będą kwestie i działania podejmowane wobec nietletniego, a inne np. wobec multi-recydywisty penitencjarnego. Istnieją jednak sytuacje, kiedy zadania i podejmowane czynności będą jednakowe dla każdego przypadku.

---

* Dr Andrzej Świerczek, kurator zawodowy dla osób dorosłych, Sąd Rejonowy w Będzinie.

Ważnym aspektem podziału charakteru wykonywanych obowiązków są odmienne uregulowania prawne. Kuratorzy rodzinni wykonują swoje obowiązki na podstawie prawa rodzinnego – uregulowanego Kodeksem rodzinnym i opiekuńczym, prawa nieletnich – zawartego w Ustawie o postępowaniu w sprawach nieletnich i prawa cywilnego, źródłem którego są Kodeks cywilny i Kodeks postępowania cywilnego. Kuratorzy dla dorosłych swoje działania opierają w szczególności na prawie karnym, zawartym w Kodeksie karnym, Kodeksie postępowania karnego, a także w Kodeksie karny wykonawczym. Aktem prawnym obowiązującym obie grupy kuratorów jest Ustawa o kuratorach sądowych.

Kurator sądowy dla osób dorosłych, bo zakres jego pracy i współpracy pozostaje w za interesowaniu autora, wykonuje określone zadania wobec pozostających pod jego pieczę podopiecznych. Kurator sądowy dla osób dorosłych, zgodnie z art. 2 k.k.w., jest organem postępowania wykonawczego. Oznacza to, że pełni swoje obowiązki po wydaniu orzeczenia przez sąd. Zatem podopiecznym kuratora będzie skazany lub sprawca przestępstwa, wobec którego wydano określone orzeczenie, np. wyrok lub postanowienie. Kodeks Postępowania Karnego dopuszcza możliwość podjęcia działań wobec osoby, przeciwko której toczy się postępowanie, a więc jeszcze przed wydaniem orzeczenia. Jest to sytuacja wyjątkowa i uregulowana w art. 214 k.p.k.

Ustawa o kuratorach sądowych uprawnia także kuratora zawodowego do wykonywania czynności na terenie jednostek penitencjarnych. Obecnie praktycznie w każdym zakładzie karnym i areszcie śledczym funkcjonuje kurator penitencjarny. Jest nim wyznaczony kurator zawodowy sądu rejonowego, w którego właściwości terytorialnej znajduje się jednostka penitencjarna.

Obowiązki kuratora sądowego dla osób dorosłych

Obowiązki kuratora sądowego dla osób dorosłych wynikają z wielu uregulowań prawnych. Do najważniejszych należą Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o kuratorach sądowych, Kodeks karny wykonawczy oraz Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 lutego 2013 r., w sprawie sposobu wykonywania obowiązków i uprawnień przez kuratorów sądowych w sprawach karnych wykonawczych (Dz.U. z dnia 11 marca 2013 r., poz. 335).

Podstawowym obowiązkiem kuratora sądowego jest pełnienie dozoru nad skazanym lub sprawcą przestępstwa, i tym samym prowadzenie działalności resocjalizacyjnej. Przy wykonywaniu czynności w ramach sprawowanego dozoru kurator sądowy samodzielnie dokonuje wiele czynności, podejmuje inicjatywy dotyczące skazanego, nawiązuje kontakty z instytucjami. Wśród środków związanych z poddaniem sprawcy przestępstwa próbie dozór kuratora w polskim ustawodawstwie karnym zajmuje pierwsze miejsce. Kodeks karny w rozdziale poświęconym objaśnieniu wyrażeń ustawowych nie zdefiniował jednak

terminu dozoru¹ Chcąc określić definicję dozoru, możemy napisać, że jest on *instytucją prawa karnego powołaną dla potrzeb sądów i wykorzystywaną przez sądy w postępowaniu wykonawczym*. Istotą dozoru w myśl dostępnej literatury jest, wykonywanie kontroli nad zachowaniem i sprawowaniem się osoby oddanej pod dozór, przez odpowiedni podmiot do tego celu powołany². Na gruncie prawa karnego dozór jest definiowany jako rodzaj opieki nad skazanym i próba umożliwienia mu pomyślnego przebiegu okresu próby³. Zgodnie z obowiązującymi przepisami dozór nad skazanym może pełnić kurator sądowy zawodowy lub społeczny, a także organizacje, stowarzyszenia, instytucje i osoby godne zaufania. W praktyce jednak udział innych podmiotów niż kurator sądowy w wykonywaniu dozorów nad skazanymi jest zjawiskiem marginalnym i niezwykle rzadko spotykanym.

Funkcję dozoru, jego cel i zakres oddziaływania definiuje także Ustawa o kuratorach sądowych. Umieszczone tam zapisy mówiące, że Kuratorzy wykonują zadania o charakterze wychowawczo-resocjalizującym, diagnostycznym, profilaktycznym i kontrolnym związane z wykonywaniem orzeczeń sądu, będą dotyczyły wszystkich zakresów postępowania wykonawczego realizowanego przez kuratorów, w tym także zagadnienia dozoru. Warto wspomnieć, że wymienione zadania to zamierzone i intencjonalne działania kuratora podejmowane w procesie resocjalizacji i społecznej readaptacji dozorowanych.

Readaptację społeczną można zdefiniować jako: „...ponowne przystosowanie się jednostki do czynnego i samodzielnego życia, wyrażającego się w pełnieniu ról społecznych związanych z podstawowymi sferami i płaszczyznami ludzkiej egzystencji”⁴. Według T. Szymanowskiego społeczna readaptacja: „...charakteryzuje się nie tylko powstrzymaniem od popełniania przestępstw, ale także właściwym funkcjonowaniem w społeczności, czyli przestrzeganiem nie tylko norm prawnych ale również społecznych i podstawowych norm etycznych”⁵. W tym kontekście pracę kuratora należy rozumieć jako zmianę postaw, zachowań i motywacji w funkcjonowaniu skazanego w środowisku rodzinnym, sąsiedzkim, jego funkcjonowania w grupie rówieśniczej i zachowania się w pracy, a elementy te są realizowane przez kuratorów sądowych właśnie w ramach prowadzonych dozorów. Podczas pracy resocjalizacyjnej dokonuje się proces oddziaływania wychowującego na wychowywanego zmierzający do zmiany i kształtowania pożądaných cech, postaw i motywacji w osobowości dozorowanego. Kurator podczas pracy z dozorowanym w procesie resocjalizacji stosuje

¹ Z. Hołda, K. Postulski. *Kodeks Karny Wykonawczy. Komentarz*. Wydawnictwo ARCHE, Gdańsk 2007, s. 369.

² J. Śpiewak. *Kurator sądowy w postępowaniu karnym wykonawczym*. Wydawnictwa Prawnicze, Warszawa 1999, s. 11–12.

³ W. Świda. *Prawo karne*. PWN, Warszawa 1989, s. 305.

⁴ W. Ambrozik. *Czynniki readaptacji społecznej skazanych*. W: W. Ambrozik, H. Machel, P. Stępnia (red.). *Misja Służby Więziennej a jej zadania wobec aktualnej polityki karnej i oczekiwań społecznych*. Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Uniwersytet Gdański, CZSW, COSZSW, Poznań–Gdańsk–Warszawa 2008, s. 182–183.

⁵ T. Szymanowski, Z. Świda. *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*. Wydawnictwo LIBRATA, Warszawa 1998.

znane i skuteczne modele pracy. Są to: model represyjno-kontrolny, model kurateli wychowującej, model indywidualnego przypadku (*casework*). Obecnie najczęściej stosowane to model kurateli wychowującej i indywidualnego przypadku⁶.

Diagnostyczna praca kuratora w pełnieniu dozorów realizuje się w momencie zbierania informacji dotyczących środowiska zamieszkania, źródeł demoralizacji, intensywności występowania patologii, niedostosowania społecznego. Informacje te i ich analiza dostarczają kuratorowi wiedzy na temat podopiecznego, pozwalają na właściwy dobór metod i technik oddziaływania resocjalizacyjnego. Działania profilaktyczne w pracy probacyjnej dotyczą wczesnej interwencji kuratora w sytuacjach kryzysowych i tym samym zapobiegania dokonywaniu przez skazanego kolejnych przestępstw. Jest to szeroko rozumiana działalność korekcyjno-edukacyjna. W pierwszej fazie ma za zadanie hamować zachowania ryzykowne, a w kolejnej doprowadzić do całkowitego ich wyeliminowania, by dozorowany nie dokonywał dalszych przestępstw⁷.

Dozór

Jak już wspomiano głównym narzędziem pracy wychowawczej i oddziaływania na skazanych w warunkach wolnościowych przy zastosowaniu instytucji probacji jest dozór kuratora sądowego. Obowiązujące akty prawne dopuszczają możliwość lub konieczność stosowania dozoru kuratora przy: warunkowym umorzeniu postępowania karnego, warunkowym zawieszeniu kary pozbawienia wolności, warunkowym przedterminowym zwolnieniu, a także w innych szczególnych przypadkach. Choć wykonywanie czynności może być różne w poszczególnych sprawach, łączy je zawsze jedna cecha – wychowawcze i zapobiegawcze oddziaływanie na dozorowanego. Konieczną i niezbędną postawą przy wykonywaniu dozoru, jaką powinien przyjmować kurator, to uznanie podmiotowości i indywidualności dozorowanego i takie dobieranie metod, technik i środków oddziaływań, aby były one adekwatne do możliwości percepcyjnych i intelektualnych dozorowanego, a także do jego właściwości psychicznych⁸.

Zgodnie z art. 172 § 1 k.k.w., kurator sądowy, któremu powierzono sprawowanie dozoru jest zobowiązany do niezwłocznego nawiązania kontaktu z podopiecznym i poinformowania go o jego prawach i obowiązkach wynikających z zastosowanego środka probacji i zawartych w wyroku lub postanowieniu. Następnie kurator składa sądowi sprawozdanie z objęcia dozoru, a podczas dalszej pracy okresowo karty czynności i sprawozdania z przebiegu dozoru. Kurator zobowiązany jest także do niezwłocznego informowania sądu o popełnieniu przez dozorowanego kolejnego przestępstwa lub sytuacjach uniemożliwiających

⁶ F. Kozaczuk, B. Urban (red.). *Profilaktyka i resocjalizacja młodzieży*. WSP, Rzeszów 1997, s. 213.

⁷ T. Jedynek, K. Stasiak (red.). *Zarys metodyki pracy kuratora sądowego*. LexisNexis, Warszawa 2008, s. 206–208.

⁸ Tamże, s. 208

sprawowanie dozoru. Kurator po zakończeniu dozoru składa także odrębne sprawozdanie, podsumowujące postawę dozorowanego. Zakres informacji, jakie powinny zawierać sprawozdania i karty czynności reguluje Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 lutego 2013 r., w sprawie sposobu wykonywania obowiązków i uprawnień przez kuratorów sądowych w sprawach karnych wykonawczych (Dz.U. z dnia 11 marca 2013 r., poz. 335).

Do czynności, które podejmuje kurator sądowy w ramach sprawowanego dozoru zgodnie z zapisem w Kodeksie karnym wykonawczym, zaliczamy: wizyty kuratora w miejscu zamieszkania lub pobytu osoby oddanej pod dozór, utrzymywanie kontaktu z rodziną dozorowanego i pozyskiwanie od nich informacji i wyjaśnień, utrzymywanie kontaktu z organizacjami, stowarzyszeniami i instytucjami w celu poprawy warunków bytowych, zdrowotnych i zatrudnienia podopiecznego oraz w celu udzielenia mu pomocy. Kodeks karny wykonawczy daje także możliwość przeglądania akt sądowych, sporządzanie z nich odpisów, sporządzania wywiadów środowiskowych i pozyskiwania informacji od organów samorządu terytorialnego, administracji rządowej, zakładów pracy, stowarzyszeń, instytucji i organizacji (art. 174 k.k.w.)⁹. Ustawa ta nakładając na kuratorów określone obowiązki daje także narzędzia umożliwiające ich prawidłową realizację. Zawarty w art. 174 k.k.w. katalog uprawnień kuratora wyczerpuje potrzeby w tym zakresie. Kodeks karny wykonawczy zawiera jednak szereg zadań, które może wykonywać jedynie kurator zawodowy. Należą do nich: składanie różnorodnych wniosków na etapie postępowania wykonawczego, udzielanie pomocy z funduszu pomocy postpenitencjarnej, branie udziału w posiedzeniach sądu na etapie postępowania wykonawczego, podejmowanie czynności mających na celu przygotowanie skazanego do zwolnienia z zakładu karnego. Prawa i obowiązki kuratora sądowego mają swoje uregulowanie także w Ustawie o kuratorach sądowych. Zgodnie z którą (art. 9 u. o k.s.) kurator ma prawo do: odwiedzania podopiecznych w miejscu ich zamieszkania lub pobytu w godzinach 7.00–22.00, a także na terenie zakładów zamkniętych, żądania od osoby objętej postępowaniem dokumentu potwierdzającego tożsamość, żądania niezbędnych informacji i wyjaśnień od podopiecznych objętych dozorem lub inną formą kontroli zleconej przez Sąd, przeglądania akt sądowych i sporządzania z nich odpisów w związku z wykonywaniem czynności służbowych, żądania pomocy od Policji, organizacji państwowych, urzędów, instytucji a także organizacji i stowarzyszeń w kwestii wykonywanych obowiązków. Zgodnie z cytowaną ustawą kurator ma obowiązek do: występowania w uzasadnionych przypadkach do sądu z wnioskiem o zmianę lub uchylenie orzeczonego środka, współpracy z właściwym samorządem a także organizacjami społecznymi statutowo zajmującymi się opieką, wychowaniem, leczeniem, resocjalizacją a także świadczeniem pomocy w środowisku otwartym. Jest zobowiązany do organizacji i kontroli pracy podległych mu kuratorów społecznych a także innych osób mających prawo do pełnienia dozorów (art. 11 u. o k.s.). Prezentowane zapisy nie są jedynie delegacją umożliwiającą kuratorom podejmowanie szeroko pojętych działań samodzielnie lub we współpracy z innymi instytucjami, ale do nich w sposób oczywisty obligują.

⁹ Tamże, s. 218–219.

Współpraca instytucjonalna

Instytucja probacji, będąca instytucją nadrzędną do instytucji dozoru, nie może być realizowana jedynie przez kuratora sądowego. Ogromny wpływ na podopiecznego ma otaczająca go rzeczywistość. Osoba dozorowanego nie jest „wyjęta” ze środowiska ale właśnie w nim funkcjonuje. Żyje w społeczeństwie i pełni w nim różne funkcje społeczne. Oczywiście jest więc, że podopieczny stale musi kontaktować się z ludźmi, instytucjami innymi niż sąd, środowiskiem lokalnym, sąsiedzkim. Człowiek utrzymujący relacje z innymi stale jest narażony na występowanie różnych interakcji a także konfliktów. Kurator sądowy prowadząc proces resocjalizacji w środowisku otwartym nie jest w stanie funkcjonować indywidualnie. Po pierwsze zakres koniecznych wobec skazanych działań jest zbyt szeroki i dalece wykracza poza możliwości i kompetencje kuratora sądowego, po drugie działania te byłyby mocno do siebie zbliżone i nie wypełniałyby wielu luk w funkcjonowaniu skazanego i proces resocjalizacji skazanego byłby niemożliwy. Konieczna i zasadna staje się więc współpraca kuratora z innymi instytucjami i ich przedstawicielami.

W codziennej pracy kurator sądowy wykonuje szereg czynności. Każdą z tych czynności w określonym zakresie wykonuje samodzielnie. Ale każda z nich jest znacznie skuteczniejsza jeżeli jest podejmowana we współpracy z instytucjami. Wykonując orzeczenie sądu, kurator kontaktuje się z Policją, prokuraturą, zakładami karnymi i aresztami śledczymi, ośrodkami pomocy społecznej, jednostkami samorządu terytorialnego, placówkami leczniczymi etc. Podejmowane czynności są wykonywane adekwatnie do zaistniałych potrzeb i okoliczności i zawsze dobierane są indywidualnie w sprawach wymagających określonych działań.

Pozostawienie skazanego w warunkach wolnościowych i pozwolenie mu na korzystanie z dobrodziejstw dostępnych w naszym kraju instytucji probacji odbywa się na określonych zasadach i pod pewnymi warunkami. Wskazują na to już nazwy poszczególnych instytucji: warunkowe umorzenie postępowania karnego, warunkowego zawieszenie kary, warunkowe przedterminowe zwolnienie. Opatrzanie poszczególnych instytucji terminem „warunkowe”, wskazuje że korzystanie z niniejszej instytucji odbywa się pod pewnymi warunkami, a ich pogwałcenie może skutkować uchyleniem decyzji sądu i penalizacją oddziaływań. Przestrzeganie niniejszych warunków często przysparza podopiecznym trudności. Wielu z nich ukrywa informacje o ewentualnych naruszeniach w zasadach korzystania z instytucji dozoru w sytuacji, gdy ich wina powstałego zaniedbania jest ewidentna. Konieczna jest zatem współpraca kuratora sądowego z Policją. W sytuacjach uzasadnionych, gdy kurator nabiera podejrzeń lub otrzymuje ze środowiska informacje o negatywnym czy aspołecznym zachowaniu skazanego, zwraca się do lokalnej jednostki Policji o podanie informacji czy podopieczny pozostaje w zainteresowaniu funkcjonariuszy, czy toczą się obecnie postępowania wobec podopiecznego, czy były wobec niego podejmowane interwencje w związku z naruszaniem porządku prawnego, lub czy był karany w postępowaniu mandatowym.

Pozyskane w ten sposób dane są wiarygodne i pozwalają na weryfikację pozyskanych w środowisku informacji. Należy pamiętać, że zbieranie opinii środowiskowej jest obowiązkiem kuratora sądowego. Jest to cenne źródło informacji o funkcjonowaniu osób podsądnych w środowisku zamieszkania. Może jednak wystąpić sytuacja, że zbierane informacje będą dla skazanego niekorzystne, gdy rozmówca kuratora będzie w konflikcie ze skazanym, lub wzorowe, gdy rozmówca kuratora będzie się ze skazanym przyjaźnił. Okresowe weryfikowanie zbieranych w środowisku informacji pozwala na szybką reakcję, dobór właściwych działań i daje skazanemu czytelny sygnał, że jego negatywne zachowanie będzie ujawnione i będą wobec jego osoby wyciągnięte określone konsekwencje.

Innym aspektem pracy kuratora ze skazanym jest stałe utrzymywanie kontaktu. Obowiązek ten spoczywa na skazanym. Zdarza się jednak, że skazani zrywają kontakt z kuratorem i zmieniają miejsce pobytu bez zgody sądu. Sytuacja taka jest traktowana jako uchylanie się od dozoru kuratora, a konsekwencją jest penalizacja oddziaływań. Są jednak sytuacje, gdy skazany zerwał kontakt z kuratorem nie ze swojej winy. Często występującą, jest sytuacją gdy skazany pozostający pod dozorem kuratora z powodu jednej sprawy, trafia do jednostki penitencjarnej na skutek innej. Kurator wykonując określone czynności poszukiwawcze, przed wystąpieniem do sądu z wnioskiem, zwraca się o informację do Centralnego Zarządu Służby Więziennej czy poszukiwany skazany nie został osadzony do odbycia kary lub tymczasowo aresztowany. Możliwość ta pozwala podejmować kuratorowi właściwe decyzje i zapobiega ewentualnemu karaniu skazanego za sytuacje, w których nie zawinił.

Działania kontrolne stanowią jeden z aspektów pracy kuratora przy wykonywaniu dozoru nad podopiecznym. Najwięcej miejsca w pracy kuratora sądowego zajmują działania naprawcze, w tym resocjalizacyjne, wychowawcze, reedukacyjne i korekcyjne. W tym aspekcie pracy ogromny wpływ na ewentualny sukces będzie miała współpraca kuratora z szeregami instytucji. Wymienić tutaj należy: samorządy terytorialne i społeczności lokalne, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, sąd (wydziały karny, cywilny, rodzinny, wykonawczy), współpracę z przewodniczącym wydziału wykonawczego, z Urzędem Pracy, Urzędem Miasta, Miejską Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, programami korekcyjno-edukacyjnymi, kuratorami rodzinnymi, Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej – pracownikami socjalnymi. Praca kuratora w tym aspekcie sprowadza się często do prowadzenia indywidualnych oddziaływań na skazanego tylko w bardzo wąskim zakresie, a proces resocjalizacji, zgodnie z filozofią probacji angażuje całe społeczeństwo. Kurator staje się wówczas koordynatorem działań. Dysponując możliwością zarządzenia kary, obliuguje skazanego do określonych zachowań. Podjęcie leczenia odwykowego, udział w programie korekcyjno-edukacyjnym, nawiązanie kontaktu z pracownikiem socjalnym, rejestracja w Urzędzie Pracy, nawiązanie kontaktu z administratorem budynku, w którym zamieszkuje skazany etc., to tylko niektóre działania kuratora, zmierzające do readaptacji pozostających pod jego dozorem skazanych. Rola kuratora sprowadza się w tym aspekcie do koordynowania procesu. Kurator kieruje skazanego, nakłada na niego obowiązki i go z nich rozlicza, ale także służy pomocą w pokonywaniu barier, indywidualnych ograniczeń, służy poradą, wsparciem, w razie konieczności interweniuje w sprawie skazanego i pomaga mu w nawiązaniu kontaktu

z przedstawicielem instytucji lub organu. Swoista piecza sprawowana przez kuratora nad skazanym bardzo często wiąże się z nieustannym pomaganiem osobie wykolejonej społecznie w odnalezieniu się w nowych sytuacjach i rolach społecznych, których przyjmowanie i pełnienie stale przysparza mu problemów. Praca kuratora, jego pomoc świadczona podopiecznym, często nosi znamiona pracy socjalnej i niejednokrotnie koliduje z egzekwowaniem obowiązków nałożonych przez sąd. Mimo iż brakuje uregulowań prawnych jednoznacznie wskazujących i obligujących kuratora do podejmowania działalności pomocowej jest ona na stałe wpisana w jego funkcjonowanie. Brak zapisów ustawowych zwalnia kuratora z działalności w tym zakresie, a nawet mu jej podejmowania zabrania. Ustawodawca przewidział bowiem inne rozwiązania w tym zakresie. Funkcjonująca Ustawa o Pomocy Społecznej reguluje to zagadnienie. Zgodnie z zawartymi tam zapisami od podejmowania działalności pomocowej, zmierzającej do rehabilitacji społecznej i poprawnego funkcjonowania są pracownicy socjalni. Niejednokrotnie działania pomocowe kuratorów sądowych i pracowników socjalnych są podobne, lub nawet identyczne, często mogą być powielane, ale także bywają od siebie różne. Ale najważniejsze jest, aby były wobec siebie komplementarne. Wieloaspektowe sposoby oddziaływania na skazanych, noszące znamiona pracy systemowej mają największy stopień skuteczności, i tym samym propagowanie ich, nawet jeśli tylko na gruncie lokalnym, ma sens i przynosi wymierne rezultaty. Warto tutaj dodać, że praca pomocowa jest jedynie wycinkiem wieloaspektowych działań kuratorów sądowych. Tym samym o wyręczaniu pracowników socjalnych nie może być mowy.

Kontynuując rozważania na temat funkcjonowania kadry kuratorskiej i jej współpracy, należy zwrócić uwagę, że współpraca kuratora z pracownikiem socjalnym, nie sprowadza się jedynie do aktywności w sferze pomocy świadczonej podopiecznym, ale jest znacznie szersza i obejmuje także aspekty diagnostyczne, kontrolne, resocjalizacyjne, wychowawcze i korekcyjne pracy kuratora sądowego. Pracownik socjalny często jest jedynym wiarygodnym źródłem informacji o skazanym, jego rodzinie, sposobie funkcjonowania w środowisku. Często skazany lub jego rodzina znajdując się pod opieką MOPS, są znani pracownikowi socjalnemu od wielu lat. Wiedza pracownika socjalnego, jego doświadczenia i spostrzeżenia na temat funkcjonowania są cennym uzupełnieniem diagnozy przypadku i pozwala uniknąć błędów i zniwelować wysiłek włożony w opracowanie rzetelnej i trafnej diagnozy.

Podsumowanie

Podsumowując wszelkie działania na płaszczyźnie pracy resocjalizacyjnej, są to działania wzajemnie się uzupełniające i wobec siebie komplementarne. Prowadzenie pracy resocjalizacyjnej przez kuratora sądowego, bez współpracy z innymi instytucjami byłoby niemożliwe, gdyż przeczyłoby ogólnym i elementarnym zasadom probacji. Współpraca kuratora sądowego z innymi instytucjami stanowi nierozłączny i integralny aspekt pracy wychowawczo-resocjalizacyjnej, realizowanej w środowisku otwartym.

Streszczenie

Niniejszy tekst stanowi spostrzeżenia zawodowego kuratora sądowego dla osób dorosłych na kwestię współpracy instytucjonalnej podejmowanej w ramach wykonywanych czynności. Autor przedstawia podmiot i przedmiot oddziaływań kuratora sądowego. Omawia czynności niezbędne dla prawidłowego przebiegu procesu resocjalizacji. Przedstawia obowiązki kuratora sądowego spoczywające na nim przy sprawowaniu dozorów. Wskazuje obowiązujące akty prawne i umocowanie czynności w obowiązującym stanie prawnym. Przedstawiając kolejne zadania, do których należą m.in. czynności kontrolne, działania wychowawcze i motywacyjne, diagnostyczne i weryfikacyjne, a także dyscyplinujące lub penalizacyjne, wskazuje podmioty, których pomoc jest niezbędna dla prawidłowego ich wykonywania. Wymienione zadania to świadome i intencjonalne działania kuratora sądowego podejmowane w procesie resocjalizacji i społecznej readaptacji dozorowanych. Podejmowane one są przy zachowaniu podmiotowości i indywidualności osoby dozorowanej, adekwatnie do możliwości percepcyjnych i intelektualnych podopiecznego, a także do jego właściwości psychicznych. Autor wskazuje, że prowadzenie pracy resocjalizacyjnej przez kuratora sądowego, bez współpracy z innymi instytucjami byłoby niemożliwe, gdyż przeczyłoby ogólnym i elementarnym zasadom probacji. Współpraca kuratora sądowego z innymi instytucjami stanowi nierozłączny i integralny aspekt pracy wychowawczo-resocjalizacyjnej, realizowanej w środowisku otwartym.

Słowa kluczowe: resocjalizacja, probacja, współpraca instytucjonalna.

Abstract

The institutional cooperation of probation officers for adults as a part of supervision of the condemned

This text is the observation of the adult's probation officer about institutional cooperation done as a part of actions he made. The author presents the subject and the object of the actions of probation officers. He also discusses the actions that are necessary for the rehabilitation process to be effective. Presents duties of the probation officers. Shows the current legal instruments and routines established according to the civil code.

By means of duties such as inspection, education, motivation and also diagnostical, verifying, disciplinary and penal actions, the author points at subjects that are necessary for the help to be effective. The tasks, that are done during rehabilitation process and social readaptation of the supervised, are conscious and intentional actions of the probation officers. They are done by means of attaining the subjectivity and individuality of the supervised. They are also adequate to their perceptual, intellectual and mental abilities.

The author emphasized the fact that rehabilitation process would not be possible without the cooperation with other institutions as it would contradict the general and fundamental rules of the probation process. The cooperation, that is done in an open environment, is inseparable and integral aspect of educational-rehabilitation work.

Key words: probation, rehabilitation process, institutional cooperation.

Bibliografia

- Ambrozik W. (2008). Czynniki readaptacji społecznej skazanych. W: Ambrozik W., Machel H., Stępnik P. (red.). *Misja Służby Więziennej a jej zadania wobec aktualnej polityki karnej i oczekiwań społecznych*. Poznań–Gdańsk–Warszawa: Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Uniwersytet Gdański, CZSW, COSZSW.
- Gromek K. (2002). *Kuratorzy sądowi. Komentarz do ustawy z 27 lipca 2001 r.* Warszawa: Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis.
- Hołda Z., Postulski K. (2007). *Kodeks Karny Wykonawczy. Komentarz*. Gdańsk: Wydawnictwo ARCHE.
- Jedynak T., Stasiak K. (red.) (2008). *Zarys metodyki pracy kuratora sądowego*. Warszawa: LexisNexis.
- Kozaczuk F., Urban B. (red.) (1997). *Profilaktyka i resocjalizacja młodzieży*. Rzeszów: WSP.
- Szymanowski T., Świda Z. (1998). *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*. Warszawa: Wydawnictwo LIBRATA.
- Śpiewak J. (1999). *Kurator sądowy w postępowaniu karnym wykonawczym*. Warszawa: Wydawnictwa Prawnicze.
- Świda W. (1989). *Prawo karne*. Warszawa: PWN.
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 lutego 2013 r., w sprawie sposobu wykonywania obowiązków i uprawnień przez kuratorów sądowych w sprawach karnych wykonawczych (Dz.U. z dnia 11 marca 2013 r., poz. 335).
- Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r., o kuratorach sądowych (Dz.U. z dnia 12 września 2001 r. Nr 98, poz. 1071, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 7 czerwca 1997 r., Kodeks karny (Dz.U. Nr 90, poz. 557 z 1997 r., z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 7 czerwca 1997 r., Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. Nr 90, poz. 557 z 1997 r., z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r., o pomocy społecznej (Dz.U. 2004, Nr 64, poz. 593.).